

ชื่อเรื่องภาษาไทย การวิเคราะห์ความเปราะบางทางสังคมเชิงพื้นที่ของประเทศไทย
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ The Analysis of Spatial Social Vulnerabilities of Thailand
ผู้วิจัย นายพศวีร์ ภูสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์พัฒนา ราชวงศ์
หลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ปีการศึกษา 2567
สถาบัน คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์พัฒนา ราชวงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี

อาจารย์ัญญาลักษณ์ จันทรสมบัติ
ประธานหลักสูตร
วทบ.บ.สาขาวิชาภูมิศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ว่าที่ ร.ต.ดร.รังสรรค์ เกตุอ้อต
หัวหน้าภาควิชา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Abstract

This spatial analysis of Thailand social vulnerability, aims to study the social vulnerability of each province in Thailand. The study is conducted by using survey research and mathematical equations to create a social vulnerability index. The results of the study find that human progress in most provinces, around 35.1 percent, are between 0.630-0.650. Social and economic factors, household debt in most provinces, around 40.3 percent, are between 0.48-0.65. The Divorce in most provinces, around 41.6 percent, are between 0.93-1.26. The Accident death in most provinces, around 49.4 percent, are between 0.04-0.23. The Public utility factors, including to the number of doctors in most provinces, around 50.6 percent, is between 0.07-0.26, the industrial promotion zones of most provinces, around 85.7 percent, are between 0.00-0.20, and the special economic development zones of most provinces, around 50.6 percent, are between 0.00-0.20. When integrating all 3 factors together, the vulnerability index of each province is between 0.61-1.35. The 10 provinces with the highest vulnerability index are Loei, Maha Sarakham, Chai Nat, Uttaradit, Sakon Nakhon, Nonthaburi, Nong Bua Lamphu, Phichit, Phetchabun, and Surin. Agencies related to the development and strengthening of the people should intervene in all 5 areas and promote economic development in other appropriate forms, in addition to industrial

development and the creation of special economic zones. While Chachoengsao, Rayong, Narathiwat, Songkhla, and Khon Kaen, which have relatively low social vulnerability values, they should prevent problems that may arise from debt, divorce, and accidental deaths, and promote greater strength.

คำสำคัญ : ความเปราะบางทางสังคมเชิงพื้นที่

ความเป็นมาและความสำคัญ

ความเปราะบางนั้นมีสาเหตุจากหลายปัจจัย เช่น การตีตราทางสังคม การขาดโอกาสในการทำงานและการฝึกอบรม การไม่มีความก้าวหน้าในอาชีพ การขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการสร้างรายได้ รวมไปถึงการไม่ได้รับความรู้และความเข้าใจในสิทธิสวัสดิการที่จำเป็นเกี่ยวกับการดำรงชีพ ที่ร้ายแรงไปกว่านั้น คือ การที่กลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีพลังและศักยภาพมากพอที่จะจัดการกับภาวะความลำบากและขาดแคลนที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มคนยากจน กลุ่มคนไร้บ้าน กลุ่มผู้พำนัโทษ กลุ่มคุณแม่ไวส์ และกลุ่มแรงงานต่างด้าว จัดว่าเป็นกลุ่มประชากรที่เปราะบางมากที่สุดในสังคม

ความเปราะบางเป็นแนวคิดที่ได้รับการประยุกต์ใช้จากหลายสาขาวิชาทั้งรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และเป็นแนวคิดต้นแบบในการประยุกต์ศาสตร์ต่างๆ ในลักษณะของการบูรณาการเพื่อพัฒนาแนวคิดความเปราะบางในมิติต่างๆ ขึ้นอยู่กับการนิยามและการนำไปประยุกต์ใช้นิยามความเปราะบางแนวคิดความเปราะบางโดยมากถูกให้คำจำกัดความในมิติทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรความเปราะบางคือสถานะความไม่มั่นคงในความเป็นอยู่ของประชาชนครัวเรือนหรือชุมชนในการเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจะเห็นได้ว่าจากนิยามความเปราะบางเกี่ยวข้องกับผลกระทบของจากความไม่มั่นคงในชีวิตมนุษย์โดยเกณฑ์กำหนดของความเปราะบางมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล โครงสร้างทางสังคมของครัวเรือน ชุมชน สังคมและระบบโลก โดยความเปราะบางของมนุษย์ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม รวมทั้งสถานการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อขีดความสามารถในการรับมือและฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้น ความเปราะบางแบ่งออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แต่โดยทั่วไปความเปราะบาง มีสองลักษณะพื้นฐาน คือ เป็นรูปธรรมสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนและมีลักษณะเป็นนามธรรมจับซึ่งมีความอ่อนไหวและมีพลวัตสูงเช่น ความเปราะบางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองสภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นแปรผันอยู่ตลอดเวลา จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเปราะบางทางสังคมของประเทศไทย

บททวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์ความเปราะบางทางสังคมเชิงพื้นที่ของประเทศไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นการค้นหาช่องว่างที่ยังไม่ได้มีการทำวิจัยในประเทศไทย จำนวน 4 เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัยของภรณ์วรรณ์ พุ่งพิริยะ และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนเปราะบางและข้อพิจารณาเพื่อความคุ้มครองทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญและ